

In dit document zullen we de interviews met de oudste bewoners van Poortugaal verwerken, gehouden vanaf 15 oktober 1997.

Interview 1. Tijdsduur 60 minuten.

Dit eerste bezoek is gebracht aan Gerrit den Otter, geboren 4-4-1922 te Poortugaal, gehuwd met Elisabet den Ouden, geboren 24-4-1926, eveneens te Poortugaal.

Het beroep van den Otter was dorpslager gedurende zeer vele jaren. Zijn verhaal luidt als volgt:

«Gerrit is geboren in het huis aan de Dorpsstraat t.o. het Gemeentehuis. Hij ging naar de Christelijke School (School met den Bijbel) op Gereformeerde grondslag. De school had slechts 2 lokalen met een boven- en ondermeester en lag aan de Welhoeksedijk. Het eerste huis aan de linker kant was het huis van het Hoofd der School, daarnaast stond een boerderijtje met daarachter een slootje (wat de naam van slootje niet mocht dragen), maar dat is vroeger wel zo geweest en daarachter stond de school. Toen ik, denk ik, een jaar of acht was is die boerderij afgebrand.

Het bijzondere daarvan is, een paar dingen, voor de school had het tot gevolg dat we op de dijk konden kijken vanuit het schoolraam, voor die tijd stond de boerderij ervoor. 's Nachts, als er brand was dan ging de klok "kleppen", niet luiden, want dat deed hij om 8 uur, om 1 uur en om 6 uur. Kleppen was het alarmsignaal, heel anders dan luiden. En dan mocht ik niet uit bed, uit de bedstee toen nog, dat was gevaarlijk en zo en ik had er niets bij nodig. De andere dag heb ik gezien dat het heel interessant was, het was een kleinzoon van Wout Kranendonk, die zag ik tussen al die verbrande balken en toestanden zoeken naar een putje met een ijzeren plaat daarop en daarin zochten ze naar de waardepapieren en die heb ik op zien graven. Inpandig dus.

Greveling, dat is een kleinzoon van die Wout Kranenburg (?), van moeders kant, die afgebrand is. Ja, bijgenaamd "Wout de Kiep". Ik weet niet waar die bijnaam vandaan komt»

Over de (voor)oorlogsejaren als slager.

De gaarkeuken (soepkeuken) van Maasoord.

«Een ongekend moeilijke tijd, die vooroorlogse jaren voor deze mensenwereld, de Crisis, financieel. Mijn vader kocht (en ik heb de

koopakte nog, getekend door v.d. Poest Clement van 1850) toen ons ouderlijk huis. Dat was het bezit van Dokter Scheffer, die was hier in rond 1846 dokter, Chirurgijn, daar is nog zo'n dorpsrel om geweest. Zijn vrouw is hier gestorven heb ik gelezen en die hebben dat pand bewoond. Die heb dat in 1847 (?), toen hij naar Utrecht was gegaan inmiddels, laten verkopen door de Kantoorhouder, zeg maar van de Post, de PTT. Die heette Verduyn, zich ook noemende "den Boer", zich ook wel noemende het nageslacht Verduyn-den Boer. Er heeft er ook nog een van hier op Poortugaal gewoond.

Toen is dat huis verkocht voor 800 of 900 gulden en 9 gulden 45½ cent waren de kosten van de Notaris. Dat huis dat heeft mijn oom gekocht in deze akte (mooi geschreven door de Notaris) dat kan je zien aan z'n handschrift en aan z'n handtekening en dat huis dat heeft m'n vader gekocht voor F. 6000,-- in 1920.

Na de Eerste Wereld Oorlog (1914-1918) was het een "opgaande tijd" zoals we het nu ook kennen.

Niet zo maar in één keer maar toch een opgaande tijd. Toen is in 1932 de crisis gekomen en toen was de waarde van dat huis veel minder als de helft en het was toen nog lang niet afgelost. Dus die hypotheek die drukte enorm zwaar. Toen is, zoals bekend die hele toestand in mekaar geklapt, dus de mensen die konden niet besteden en dan was het vreselijk dat de oorlog gekomen is, dat is niet te beschrijven en dankbaar dat we er levend uit gekomen zijn, al hadden we niks overgehouden; ik had het graag allemaal opgetekend.

Nou, daar zijn we dus levend uitgekomen en ook nog heel en gaaf, maar als die oorlog niet uitgebroken was, had ik niet geweten hoeveel kleine zakenmensen er nog in Nederland waren blijven bestaan.

Oorlog brengt werk, dat is het bekende principe. Nou is daar niet naar te verlangen want dat gaat gepaard met zoveel ellende, dat is nergens mee goed te praten.

A. Had U in de oorlogstijd ook te maken met de Duitse bezetters, b.v. i.v.m. het slachten?

B. De toenmalige Commandant, dat was Hauptmann Schauss, die zat in het Café.

De commandopost van de Wehrmacht zat daar dus en op een plat dak had men een soort van koepel gebouwd, en vandaar uit commandeerde die Hauptmann 's nachts alle zoeklichten hier in de omtrek. Die zoeklichten hadden een naam: Bertha enz., maar ik sliep daar 10 meter vandaan, dus ik maakte alle geluiden mee, maar ik sliep gewoon door.

Behalve als er erg geschoten werd, dan werd ik wel wakker.

Maar die Hauptmann, die was pas hier, die commandeerde ons toen wij aan het slachten waren, dat hij de lever moest hebben. Want die mensen, die hadden daar niet zoveel eten gehad in Duitsland, maar ze waren wel geweldig uitgerust om oorlog te voeren, maar er was daar honger, echte honger.

Dat zeiden die soldaten ook; die wisten niet toen ze hier in Nederland kwamen, in Utrecht en in Rotterdam en in al die winkels die vol waren, die wisten niet wat ze zagen. Maar de mensen die zagen wat er hier lag, die konden het ook niet allemaal kopen. Maar dat er zoveel was ! Dat was er gewoonweg in Duitsland niet. En hier was dat er wel en als ze dan op "Urlaub" gingen dan probeerden ze hier vandaan wat mee te nemen. Maar die Commandant die commandeerde tegen mijn dat 'ie die lever moest hebben en ik zei: "Maar dat gaat niet want de keurings-arts die komt straks keuren en die moet die lever goedkeuren. "Huh, Poeh, niks mee te maken !

Ja, ja, de lever ging mee, want hij had 'n ik weet niet hoe klein stukkie lever gekregen in Duitsland. Die vrat z'n eigen vol en rond en zo liep 'ie hier over het dorp. Dus die had de lever mee. De dierenarts die komt en ik zeg: "ja dokter, zo en zo, dus die zegt: "Gert, niet meer doen, niet meer meegeven". "Komt in orde".

De volgende keer moest 'ie weer die lever, hij was mesjogge van die lever die brave man en dat is nogal wat hoor, een gauw een kilo of zeven. Ja, maar dat was dan voor een hele ploeg mensen; hij zal wel getrakteerd hebben. Ik zei nog: "Het mag niet van de keurings-dierenarts". "Huh, niks mee te maken".

Hij komt kijken bij het slachten, die koe moest op z'n rug in de "burrie" zoals dat heet, dus ondersteboven om z'n huid eraf te halen enz., en hij commandeerde z'n soldaten dat ze mij moesten helpen. Ook gebeurd. En in de houding springen en wat motten ze doen. Het touw vasthouden en trekken enz., enz., ja allemaal meegemaakt.

En toch die lever mee. Hij zegt:(die keuringsarts) "Waar is die commandant?" Ik zeg: "Hiernaast". Hij d'r naar toe en zegt: "Het gebeurt niet meer Gerrit, ik heb hem gewezen op de grote gevaren van t.b.c.", want dat heerste toen.

En hij zegt: "Het is toch veel schöner om door een kogel te sterven voor een soldaat als door een tuberculeuze lever ?

Over illegaal slachten: "Ook veel gedaan voor mensen, arm en rijk, waar vroeger veel verschil tussen was, die je toch een beetje gaan waarderen,

want ze hadden je broodnodig wat dat aan gaat, je was slager natuurlijk, een heel belangrijk beroep in die periode.

A: Moesten jullie ook aan de Wehrmacht leveren of kochten die normaal het vlees bij jullie in?

B. Aan het eind van de oorlog ging de Wehrmacht bij de boeren koeien stelen uit de stallen (hier in het dorp heb ik er eigenlijk niet veel van gehoord) en de boeren bedreigen en die koeien moesten wij slachten. Dat was dus pure roof.

Ja, en ik liep toen rond met een valse "Ausweis", zoals dat heette. In heb op het Droogdok ondergedoken geweest om uit Duitsland te blijven, maar dat hielp niet.

Ik moest toch naar Duitsland. Ik kreeg toch een oproep om gekeurd te worden in Dordrecht. En toen was ik aangewezen om naar Duitsland te gaan en ja, daar had ik totaal geen behoefte aan en toen heb ik via het Droogdok een origineel stempel, maar gestolen daar op het bureau, van de Commandant van de onderzee-bootbasis daar, die op het Droogdok was; een reparatie-afdeling voor onderzeeers, zodat ik daar werkte. Maar daar ben ik nooit van z'n leven geweest, want dat waren aparte gevallen, waar ze vakmensen voor moesten hebben. Daar was ik dan bij, met zo'n vals papier heb ik rondgelopen. Nou, daar ben ik een keer meer aangehouden ook. Dat ik te laat nog op het dorp was (je moest om 8 uur binnen zijn). Stom, want het was toen ver over achten. Enne, dan heb je het niet best hoor !

Nou, ze zetten je zo tegen de muur. En dan wilden ze uitvissen van wie je die valse Ausweis had en dan gingen er onherroepelijk nog een paar kapot.

Daar is geen twijfel mogelijk. Maar niet direkt, ze moesten er nog een paar vangen.

Maar ik ben de oorlog doorgekomen, met die valse papieren. Dus ik ben thuis gebleven, min of meer. Ik was 18 jaar toen de oorlog uitbrak

A: Wat U net vertelde over het Delta Ziekenhuis en de soep die daar werd uitgedeeld. Hoe zat dat ?

B. Ja, dat was in het eind van de oorlog. Toen was er zo'n hongersnood, ook hier, dat we voor de kinderen van 2 scholen erwtensoep moesten koken. Die soep bestond uit erwtenmeel, d.w.z. van kwalitatief minder spul, veevoer, erwten die ongeschikt zijn om in de consumptie te brengen. Dat erwtenmeel, dat kregen wij om soep van te koken.

D'r was ook een hoofd van de organisatie, die regelde dat en de boeren moesten vee, vlees leveren, kilo's.

Er was onderhands een regeling mee getroffen met nuchtere kalveren. Elke week kregen we een nuchter kalf voor de erwtensoep voor allebei die scholen. Dat was meestal een dood-geboren kalf. Dat werd vroeger ook opgegeten en daar schrok toen niemand van, hoor.

Alleen voor de vleeskeurings-wet is het een kadaver, maar ja ! Laten we zeggen, zo'n kalf weegt 50 kilo, dan kregen die mensen een mindering op de leveringsplicht van 50 kilo; dat was een frauduleuze handeling, want die leverden dat niet aan de Wehrmacht of aan de Voedselvoorziening, zoals dat heette. Maar het werd, zeg maar, afgeboekt.

Er waren 3 ketels, 2 ketels die hadden we hier op het dorp. Achterin de slachtplaats daar hadden we zo'n grote ouwerwetse pot, daar werd voor de Openbare School in gekookt en met 2 jongens erbij om te roeren.

In twee koperen kookpotjes (die waren van Delta) daar werd erwtenmeel, prei en water in gedaan. Meer niet en dan wat kalfsvlees.

Dat werd eerst een tijd gekookt en daar werd dan bouillon van gemaakt, als je dat woord wilt gebruiken, van een half kalf in iedere ketel. Dat werd toen nog met hout gestookt en het waren dunne koperen keteltjes, dus gauw heet, zodat het erwtenmeel met de minste keren aanbrandde. Dus je moest onophoudelijk al die tijd blijven roeren. Niet voor de bouillon te maken, maar wel als het erwtenmeel erin zat, anders werd het onderin een vieze dikke koek.

De kinderen van de Christelijke School gingen lopen naar een Paviljoen van Delta en daar gingen ze eten, twee keer in de week. Vervoer was er niet, nog geen fiets.

De Kinderen kwamen trouw terug, dus dan is er honger als je dat eet. Als je daarvoor komt lopen, dat hele eind, om een bordje van dat dunne spul, soep zou ik het niet willen noemen; water met een prei-smaak en wat vlees.

A: Hebben jullie ook nog iets gemerkt van de hongertochten naar Poortugaal toe?

B: Jazeker, ook sterfgevallen. Achter ons stond de boerderij van Visser en daar lag een man met honger-oedeem, die kon niet verder, en die is toen met een melkwagen naar Rotterdam gebracht. Maar ik geloof dat 'ie het ziekenhuis niet eens levend gehaald heeft. Ja, grote, grote ellende. Maar over het algemeen was er hier in de buurt geen sprake van grote honger, al gingen de kinderen uit de arbeidersgezinnen maar al te graag naar Delta toe,

Maar een boerenzoon zal dat niet nodig gehad hebben.

Mijn taak die hield op als de soep afgeleverd was, maar ik had wel de

administratie ervan, met toezicht van de burgemeester F. v.d. Poest Clement.

Op vrijdag of zaterdag ging ik de papieren bij hem op kantoor brengen en dan werd er afgerekend. De jongens kregen voor het roeren één of twee kwartjes per uur.

En dat was ook mijn loon en toen zegt hij tegen mij: "Hoeveel uur werk je eraan? Ik zeg: "Ja, Burgemeester dat staat er allemaal in, maar zoals afgesproken doe ik ook de administratie op vrijdagavond, aan het eind van de kokerij; zoveel vlees, zovaal prei enzovoort want hij moest het de andere dag hebben.

Die soep werd twee keer in de week klaargemaakt en dat was in de barre winter van '44-45, de hongerwinter. Na de oorlog kookten we ook nog voor de B.S.

Maar toen zei de burgemeester: "Die administratie bijhouden, dat is ook werken, hoe lang doe je daar dan over ? Ik zeg: "Dat doe ik ook 's avonds, zo'n twee uur.

Hij zegt: "Dat staat er niet op, ik zeg nee, ik denk wat zouden we nou weer hebben? Nou, zegt 'ie dat hoort er ook bij en mag ook verrekennd worden".

Ik heb dat nooit vergeten, maar ik ben toch dankbaar geweest en gebleven voor de manier waarop zowel de burgemeester v.d. Poest-Clement als de toenmalige directeur van Delta, Dr. v.d. Spek me voor de inzet bedankt hebben.

Dat was een goeie dankbetuiging, niet schriftelijk en ik dacht dat ik ter verantwoording geroepen werd; weet ik waarvoor? Bij Dr. v.d. Spek en door de portier liet hij me roepen, een portier die ik heel goed kon en die zei: "Gerrit, je moet bij de directeur komen, dus ik dacht, wat zal d'r nou boven m'n kop hangen; Ik zeg tegen de portier Piet van Noord (?), "Man, daar ben ik niet op gekleed, een touwtje om m'n broek en op klompen (ze waren de naam nog niet waard); ik zeg: "Ik ken zo niet naar de directeur. Had ik nou weggegaan, maar dat deed ik niet, want ik was daar aan 't opruimen en de boel aan 't afwerken met de jongens en toen kwam 'ie terug en hij zegt: "Het geeft niks, kom maar".

Nou ja, toen zat daar achter het bureau een rijzige man (er was een ontzag voor zo'n man, dat kan je je nou niet voorstellen), en die zegt toen tegen me: "Heel blij dat ik je nou eens persoonlijk ontmoet en dat ik je kan bedanken voor hetgeen je hier presteert".

Ja, dat heeft me wel goed gedaan, een beetje ijdel misschien, maar dat kwam ook doordat er ondanks de minimale middelen die we hadden er

steeds zoveel op die soep terug kwamen. Het wil natuurlijk aangeven dat een beetje erwtenmeel, prei, kalfsbouillon, voor zo'n 100 kinderen soep koken, dat was varkensvoer, maar als je honger hebt niet".

A. Na de ellende van de oorlog kwamen we in de 50-er jaren. Kunt U iets vertellen over Poortugaal in die opbloei-periode?

B. Ja, om te beginnen was er de immense vreugde dat je verlost was van de Moffen. Dat is iets, dat vergeet je je leven niet. Ik zal er niks van zeggen als er mensen zijn, die menen dat we nu met de Moffen de Bevrijding of zo moeten vieren, maar ik zal daar nooit bij zijn. Het was je vijand, die je dood wenste. Hij heeft hier alles vermoord en vernield en je had er een dodelijke angst voor. Henk Vermaat z'n vader, die heeft in het concentratie-kamp gezeten in Vugt; die kwam, meen ik, in verzet met het Land-bouwschap, met de verordeningen die hem werden opgelegd of zoiets.

Nou, en dan ging je tegen de regels in en dan ging je naar het concentratie-kamp.

En dat was meestal een doorvoerhaven van hier naar Duitsland. Het was een dodelijke zaak, dus daar was je terecht heel angstig voor. Het kostte je je leven. Maar Vermaat is gelukkig levend eruit terug gekomen.

A. Kunt U ook iets zeggen over het feit dat hier in Poortugaal (landelijk gezien) het hoogste aantal N.S.B.-ers woonden? Heeft U daar een verklaring voor ?

B. Daar heb ik geen verklaring voor, net zo min als ik er een verklaring voor heb dat hier in Poortugaal het grootste aantal S.D.A.P.-ers waren, in vergelijking met de omtrek. Evenmin kan ik verklaren, waarom Poortugaal t.o.v. de omliggende gemeenten bekend stond als "Vrijzinnig" (hier waren op Zondag de café's open), noch in Rhoon, noch in Hoogvliet, Barendrecht of Pernis. Daar was het ondenkbaar, dus waarom hier dan wel ?

A. Is men dan misschien lid geworden uit onvrede met het toenmalige economische bestel, de armoede en de lage lonen ?

B. Ja, dat is wel waar. Het is hier uit onvrede geboren. Dat zegt men ook van het Communisme, dat groeit ook uit onvrede.

A. Maar de N.S.B. bestond toch uit gewone mensen, de "Jan-met-de-Pet figuren"?

B. Ja, maar die mensen van de N.S.B. worden ten onrechte vereenzelvigd met de moordpartij die de Moffen met de Joden erop nahielden en dat is pertinent niet waar!

A. Nee, die fout maken we 50 jaar na dato niet meer, maar een heleboel mensen zijn "erin gestonken" omdat ze dachten dat ze het beter zouden krijgen.

B. Maar hier op Poortugaal waren het bijna voor de volle 100% families.

A. Botste dat niet met hun geloofsovertuiging, of stond dat los van elkaar?

B. Ja, dan zou je moeten weten wie er lid waren.

Meestal waren het de Anti-Revolutionairen, (de Gereformeerden) en de Hervormden; dat bestond dan uit twee delen, de Vrijzinnigen (de Liberalen) en de Rechtzinnigen, dat waren de C.H.U.-ers, in grove lijnen gezegd.

En uit zo'n nest stam ik dan ook. Maar hoemeer ik ervan hoorde, hoemeer ik me er verre van ging houden, want ik had maar één ding voor ogen en dat was genoeg geld verdienen om je kop boven water te houden.

Ik was in 1942 naar de Slagersvakschool in Utrecht gekomen, wat een bevoorrechte positie was. Alleen ging het dan economisch fout want je kostte geld, en je kon thuis in die drukke tijd niets verdienen, want we deden toen veel aan huis-slachten en het kostte veel geld, toendertijd. Het was een echte voor-oorlogse opleiding met voor-oorlogse methoden. Als de directeur bv. een praktijk- lokaal binnen kwam, dan werd er door de leraar "orde" geroepen en dan ging je in de houding staan.

Dan kwam 'ie kijken wat je aan het doen was en wat je daar deed. En dan moest je daar een goeie verklaring van geven. Het was streng maar rechtvaardig.

Maar nog even over Poortugaal in de opbloeitijd: Er werden weer voor de vleesbereiding machines gekocht. Die kon je alleen maar bestellen als je zelf voor de motoren zorgde. Dat waren kleine 2-PK motortjes bv. voor de gehaktmolen of voor de snij-menger. De fabriek, die zat aan de Schietbaanlaan in Rotterdam en heette van Melle, maar die hadden die motoren niet. Maar de mensen gingen weer meer verdienen en konden meer besteden en zo werkten we vroeger met een ijskastje, met staven ijs , die kwamen van de Oranjeboom-bierfabriek. Die leverde ijs voor 40 cent per staaf. Ze kwamen na de oorlog 1 keer in de week langs maar voor de oorlog moest je ze zelf gaan halen bij de brouwerij.

Ook werd het ijs vóór de oorlog geleverd door "De nieuwe Biels (?) ; de directeur was Wim van Rey (?). Ik ben er een keer wezen kijken hoe dat gemaakt werd.

Maar dat was armoe, want het was een keer heel heet geweest en toen was er voor 14 gulden aan ijs gebruikt. En dat was een straf, want dat

verdiende je niet terug; en dan bleef het vlees nog niet goed.

Later kwamen de koelmachines, ontzaggelijk duur naar verhouding met nu, ook in gebruik. Wat zouden we stik gelukkig geweest zijn met een koelkast van nu of een vrieskistje. Maar in die jaren had je wel het geld om die dingen aan te schaffen, dat ging wel. De omzet steeg, de mensen hadden meer te besteden. Voor de oorlog had niemand iets te besteden. De werkelozen kregen een bonnetje, voor 1 kg ingeblikt vlees. Dat kwam van drachtige runderen, die werden met Rijkssubsidie geslacht, dus ze slachtten een koe én een toekomstige koe.

Het kostte een kwartje voor 1 kg, met een zwart etiket, dat kregen de werkelozen op een bonnetje, voor een kwartje. En dat mochten wij dan in de winkel verkopen.

De bedoeling was natuurlijk om de veestapel in Nederland te verkleinen, want er was een overschot, net als nu met de varkens. We hebben voor de oorlog zelfs nog wel vet verstookt omdat het niet te verkopen was, Het fornuis werd er mee aangemaakt dus we stookten met reuzel en hout of kolen.

Maar mijn grootvader, die zag dat, en die had de oorlog gekend van de 80-er jaren van de vorige eeuw (red. de Frans-Duitse Oorlog) en ook in 14-18, en ik schaamde me want die mensen hebben altijd een groot respect gehad voor eten; zuinig ook zijn met eten, en wij stonden het te verstoken en nu wordt eten vaak zomaar weggegooid.

Maar toen zei m'n grootvader: "Dat kan ongestraft niet zo blijven", en ik durfde niets terug te zeggen, dat deed je niet. Maar in de oorlog heb ik dikwijls aan hem gedacht, want hij had toch gelijk gekregen.

Een pond vet kostte f. 100,= als je het kon krijgen. Zoveel voor een mud tarwe, weet ik het hoeveel. En aardappelen in de schil koken, dat werd ook voorgehouden, maar dan moest je eerst nog aardappelen hebben. Gelukkig hadden wij die wel.

Maar we maakten zelf bietenstroop. Suikerbieten raspen en dan met een geleende soort b(r)oekenpers (die ging het hele dorp rond) persen en die moesten we op Pernis halen. Die drab werd dan ingekookt tot er stroop overbleef. En zelf brood bakken en mijn vader was goed bevriend met de buurman van het café en die had volop stroom omdat de Moffen daar zaten, dus er was een draadje naar ons toe, zodat we met een molentje zelf graan konden malen. Iemand van Pernis had voor dat molentje gezorgd.

Het maakte een hoop herrie, maar ja, dat moest je op de koop toe nemen. En wij hadden tarwemeel en omdat je in het slagervak zat kwam

je met allerlei soorten mensen in aanraking; bij ons was dat niet zo moeilijk. We hebben in de slagerij alleen onder dwang voor de Moffen gewerkt.

A. Maar de Duitsers hadden toch wel de slager, de bakker of de schoenmaker nodig?

B. Natuurlijk, wat ik nog nooit had meegemaakt, je werd toen gewaardeerd. Dat kwam door de armoe en de ellende. Maar nu er weelde is ten opzichte van toen is een slager ook weer niks waard.

A. Nog even over het neerstorten van de Duitse bommenwerper bij de boerderij van Vermaat; wat kunt U daarover nog vertellen ?

B. Ja, je werd wakker van de grote klap. Schieten, daar werd je niet meer wakker van, dat was rikketik hoog in de lucht. Maar in die tijd moesten we wachtlopen, voor straf bij de boerderij van Timmers en toen hoorden we dat de boerderij van Gerrit Vermaat in brand stond en daar ben ik bij geweest en toen stonden we aan deze kant van de toen nog smalle 2-baans Groene Kruisweg te kijken (je mocht er niet dichterbij komen) en toen zei een Poortugaler hier: "Het is een Mof, dat vliegtuig dat daar aan de Slotsedijk ligt". En er stond een N.S.B.-er achter hem (het was een donkere nacht) en die had hij niet opgemerkt, anders was hij wel wat voorzichtiger geweest en we stonden erom te lachen, want het was een Mof. Eigenlijk nog belangrijker dan die stee die in brand stond. En die N.S.B.-er gaf die man die dat zei een klap midden in z'n gezicht. Maar je durfde niks terug te doen, niemand. Zoveel hadden de N.S.B.-ers toch nog wel te vertellen.

Overigens kreeg ik de volgende dag bericht dat ik na het toelatingsexamen naar die Slagersvakschool mocht. Je moest je Vakdiploma hebben en 7 jaar in het slagersvak gezeten hebben en je moest behoorlijk kennis van het Nederlands en rekenen enzo hebben. En dat was dan een vergelijkend examen om te kijken wie er de beste waren om toegelaten te worden. Dat ging je in de oorlog ook al krijgen. Dus dat was in orde.

A. Ander onderwerp. U was en bent in de geschiedenis van het Slot Valckesteyn erg geïnteresseerd; hoe komt dat zo?

B. Ja, ik heb er veel gegevens over in m'n familie-archief en ik heb van Gerrit Vermaat het advies gekregen. Als ik dan wat belangrijke informatie had, dan ging ik naar hem toe. Als hij dan in de stal achter de koeien stond dan zei 'ie: "Wacht maar even we gaan zo naar binnen". Binnen gekomen zei 'ie: "Dat moet je nou niet meer doen, want de knechts in de stal die lopen mee te luisteren en die vinden dat gek, als je over zulke

zaken praat". Dat kwam omdat er toen in Poortugaal maar heel weinig mensen in die historie waren geïnteresseerd.

Ik was toen al lid van "Ons Voorgeslacht", (ik ben nu één van de oudste leden) en ik heb alleen verzuimd om dat stuk grond te kopen voor een miserabel bedrag toendertijd. Maar ja, wat er nog onder de grond zit is goed beschermd. Maar die interesse in de genealogie en de historie van Poortugaal en waarom niet in de politiek, ik weet het ook niet waarom. Het zal wel door m'n opvoeding gekomen zijn. Bepaalde waarden die je meekrijgt.

C. Mevr. den Otter

In ben buiten het dorp grootgebracht aan de Poortugaalseweg, nogal apart van het dorp. En je ging naar school en weer naar huis. Maar je ging niet met de dorpingen om. Je moest jezelf maar zien te vermaken. Ik heb nog een jaar met een kastanje bij me gelopen tegen de reumatiek maar het heeft niet geholpen.

Als je bronchitis had werd er reuzel op de borst gesmeerd, verder hadden we geen bijzondere middeltjes. Naar de dokter ging je ook niet zo gemakkelijk.

In de oorlog is mijn broer overleden aan difterie . Vrijdags dacht de dokter nog dat het een ontsteking was, maar 's zondags was het al veel erger. Maar ja, op Zondag liet je geen dokter komen. Dus 's Maandags was het al te laat. Het was in 1944.

M'n broer is nog wel naar het ziekenhuis gebracht en die ziekenwagen die bleef maar weg.

Toen bleek dat ze overal heen gegaan waren op zoek naar aardappelen en groente en m'n broer lag toen doodziek. M'n vader heeft toen vlug kisten aardappelen gegeven, die ook in de ziekenwagen gingen, zodat ze maar regelrecht naar het ziekenhuis gingen, zonder omweggetjes, Maar ja, het was oorlog.

M'n vader was tuinder dus we hadden het heel druk en als hulp in huis had ik het er ook druk van. Ik maakte de bestellingen klaar voor de groenten en dat kwamen ze dan halen. Maar m'n vader moest ook zorgen dat er een vracht was voor de veiling. Dus dan konden we soms niks meer verkopen.

Toen was er een mevrouw en die zei: "Na de oorlog dan zal ik je wel krijgen! Maar wij konden ook niet anders. Ik kon het niet laten groeien dus op was op.

M'n moeder maakte ook pap, ouwerwetse zuringmoes, die groeide in de

tuin, met karnemelk en bloem en rozijnen en stroop. Dat aten we na de aardappelen.

Mar ik ging liever naar m'n opoe, die naast ons woonde, want die deed veel meer stroop in de zuringmoespap.

Bij ons waren er 7 kinderen, dus moeder was zuinig met de stroop. Het was allemaal nogal sober, en toen we trouwden was alles nog op de bon in 1948.

Ook de stofzuiger was nog niet electrisch, die moest je duwen en 's winters hielp m'n vader dan een paar uur, want dan was het niet druk op het land.

In de oorlogsjaren kreeg de poes jongen en die had ze allemaal uit de schuur meegesleept naar het wasmachien. Daar was het veilig dacht ze zeker.

En ze kwamen ook nog stelen. We hadden kippen en geiten voor de melk. Ik lustte het niet maar de rest wel.

Dus elke avond werd in onze grote keuken de mat opgerold en dan gingen de geiten in houten rekken die m'n vader had gemaakt en de kippen zaten in een ren in huis.

Alles tegen het stelen. Dus elke morgen moest de hele zaak weer uitgeboend worden.

Hij had nog 1 paard om naar de veiling te rijden. Toen heeft vader vanaf een verzegelde deur een draadje gemaakt naar boven en boven mijn bed hing zo'n ouwerwetse bel. Dus maar hopen dat die bel niet ging, want dan kwamen ze om dat paard. Op een keer ging dat belletje. We gingen met z'n allen naar beneden, stiekem. M'n vader had het keukenmes bij zich, maar ze hadden de deur nog niet open gekregen. Alleen waren wel alle biggen verdwenen.

voorlopig einde

Ruimte voor aanvullingen etc. en waar mogelijk foto's